

Dat men het overdenke, hoe de regeerende klasse ook handele, vooruit is het wachtwoord! **Van Zondag af, begint de agitatie met verdubbelde kracht!**

## AAN DE Boerenwerklieden

In een vorig artikel schetsten wij, kortbondig den ellendigen toestand van den kleinen landbouwer; thans willen wij ook een woordje spreken over het leven van den boerenknecht.

Een boerenknecht! Is er wel beklaagenswaardiger mensch te vinden? Heele dagen verricht hij paardenarbeid, en wat bekomt hij in vergelding? Wie bij den boer inwoont, krijgt 5 tot 6 stuivers dagloon, een stroozak of wat bussels hooi tot bed, de schuur of een hoekje van den koei- of paardenstal tot slaapkamer, en boven dit alles den kost.

Den kost zeggen wij: 's morgens, pataten met roggebrood; 's middags, pap en aardappelen met azijnsaus, en als het wel gaat, een stukje varkensspek; 's avonds pap en als afwisseling pataten.

En dat heet men den kost geven aan hem, die zich 13, 14 tot 15 uren daags afbeult met spitten, kruien, pikken of dorschen!

Is het wel mogelijk met zulke spijsen de verloren krachten te herwinnen?

En ondanks zulk gemeen voedsel, zijn de buitenlieden toch frisch en blozend, zult ge zeggen.

Dat is waar; doch wie zal bewijzen, dat ze niet gezonder, niet kloeker zouden wezen, indien hun deugdelijker en smakelijker eten werd opgediend?

Is de pastoor uwer gemeente, b. v., meer ongesteld dan gij, arme drommels, omdat hij dagelijks een uitgelezen stuk rosbif en eene lekkere flesch wijn heeft naar binnen te zenden? Voorzeker neen; hij is zoo gezond als een blik, en zoo dik als drij boerenknechten te samen.

Wat zien wij, zoo het ongeluk wil, dat er eene besmettelijke ziekte uitbreke? De werkmenschen zijn de eerste slacht-

offers. Waarom? Omdat ze te veel uitgeput, te flauw van constitutie zijn, gelijk men zegt; dat is, omdat de spijsen, die ze dagelijks gebruiken, niet voedzaam genoeg zijn.

En nu de gehuwde boerenwerklieden. Deze wonen bij den pachter niet in, en werken dus in daghuur. In den winter ontvangen zij, boven den kost, 6 à 7 stuivers daags; 's zomers, 11 à 12 stuivers, volgens het werk, en in uitzonderlijke gevallen fr. 1,25.

Wat al ellende moet er met zulk inkomen niet geleden worden! Maar zoo'n som is nauwelijks voldoende voor het onderhoud van kleeren en den aankoop van winkelwaren. Waar blijft dan huis-huur, vuur en licht? En indien de *goede god* u dan komt beproeven — zooals de mijnheer de pastoor wel eens schaamteloos beweert — door het overzenden van de eene of andere ziekte? Wat dan? sterven bij gemis aan geneeskundig hulp! omkomen door gebrek en ellende!

Wel, vrienden boerenarbeiders, uw lot is verschrikkelijk! Gevoelt ge niet, dat niemand het recht heeft, u zulk martelaarsleven op te leggen?

Maar het paard, de koe, de os van welkdanigen landman hebben het beter dan gij; *die*, ten minste, hebben verzekerd voedsel in overvloed, en bij de nietigste ongesteldheid, wordt voor hen de hulp van den veearts ingeroepen.

En indien de boer voor u geen werk meer heeft, of wanneer ge de krachten niet meer bezit om zijnen arbeid met goed gevolg te verrichten; nog eens, wat dan? Bedelen?

Bedelen, ja, vrienden, zietdaar uw eenigste en uiterste toevlucht! want bedelen is het toch, onderstand moeten vragen aan het bureel van weldadigheid.

Bureel van weldadigheid! Elkeen weet genoeg wat zulks beteekent. Staat men goed met burgemeester, schepenen, pastoor, armmeester, champetter zelfs, is men kruiper of schijnheiligaard, wel dan heet men braaf en oppassend, en dan ook bekomt men om veel te zeggen, 2 tot 3 fr. per week, 42 à 43 centiemen daags bijgevolg, en dubbel gelukkig, wanneer men,

door bijzondere aanbeveling zulken onderstand geniet.

Ja, gelukkig zeggen wij, want die niet wel staat met de *heeren van de wet*, bekomt weleens, de eene 50 centiemen per week, de andere, een brood per twee dagen!

Welnu, is dit alles niet schreeuwend, niet wraakroepend?

Van kindsbeen af, dagelijks werken als een beest, niet als mensch, maar als slaaf; zwoegen voor een bespottelijk huur, een huur zoo klein, dat men aan vrouw en kinderen onmogelijk het hoogst noodige kan verschaffen; voor bed eenen stroozak, en als woon eene ellendige hut bezitten, en dan in zijn ouden dag, tot loon voor al dat lijden, voor al die ontbering, voor al dien kommer en ellende, de vereelde hand moeten uitsteken en smeeken om eene bete broods!

Zegt, vrienden, werklieden, schrikt gij niet bij de gedachte dat gij oud wordt, en ge dus den tijd nadert, waarop het u onmogelijk zal zijn in het onderhoud te voorzien, niet van uw gansch gezin, maar zelfs van u alleen?

Bedelen of verhongeren is al wat u dan te wachten staat; bedelen of verhongeren, als er werk genoeg is om eenieder bezig te geven, indien de arbeid goed wordt geregeld; bedelen of hongeren, als er personen zijn die miljoenen en miljoenen in hunne geldkas opstapelen, omdat ze niet meer weten wat er mee aan te vangen, en er geld genoeg is in de wereld, om aan elk huisgezin een jaarlijksch inkomen van ruim fr. 3000 te verzekeren!

Daarom, duizendmaal gevloekt zij de maatschappij die zulke toestanden, zulke onrechtvaardigheden schept en staande houdt!

Elkeen, die werken wil, moet van zijnen arbeid kunnen bestaan, van zijn leven kunnen genieten en kommerloos zijnen ouden dag te gemoet zien. Zoo willen wij het, Socialisten, zoo willen het alle volksvrienden met ons, zoo willen het ook al degenen, die het hart op de goede plaats dragen.

Gij, werklieden van den buiten, zult ons, werklieden der steden, meehelpen om dien driedubbelen wensch te kunnen verwezenlijken. Onze klachten zijn de-

zelfde als de uwe; uwe verdrukking, uwe ellende zijn nog groter dan de onze; de hervormingen, waarvoor we strijden, zijn niet enkel ten voordeele van ons, maar ook ten voordeele van U.

Onder die vele hervormingen zijn b. v.:

1° De afschaffing der loting en der staande legers. Elke soldaat. Geen kazernleven meer. Elke meerderjarige Belg, rijk of arm, zou op kosten van den Staat, te zijner wapens en kleederen ontvangen. In iedere gemeente of stad zouden officieren moeten verblijven, en onder het toezicht dier officieren, zouden de jongelingen 's zondags hunne exercitie moeten leeren. Zóó is het sselsel van Zwitserland, en Zwitserland heeft een der beste legers van Europa.

2° De verzekering van den werkmans tegen de ongevallen op het werk.

3° Het schenken van een pensioen aan alle oude en gebrekkelijke werklieden. De gelden, hiertoe noodig, zouden gemakkelijk gevonden worden op de miljoenen, die men jaarlijks verkrist aan het huidige leger en de forten.

4° Het afschaffen der patenten, van elke belasting op de etelijke waren, en het leggen der lasten uitsluitelijk op de rijken.

5° De regeling van den arbeid.

Deze en andere verbeteringen, te talrijk om ze hier neer te schrijven, kunnen wij slechts bekomen door het ALGEMEEN STEMRECHT, omdat alleen dan het eigenlijke volk maar zal meester zijn, en het ook alleen dan de wetten zal kunnen maken gelijk het wil.

Moed dus, vrienden van den buiten, en dapper meegestreden tot het veroveren van dat natuurlijk en kostbaar recht!

Gaat, waar het mogelijk is, naar onze Meetings, leest en verspreidt onze bladen.

## Pijltjes en Schichten.

« **De Gentenaar** » zegt dat de werklieden zonder 't Stemrecht in hunnen zak van Brussel zijn gekomen.

Mogen wij aan de flambeewdrager vragen of hij soms een bedevaartganger kent die reeds met den hemel in zijnen zak naar huis is gekomen?

aangesteld, om hem rapport over bovengenoemde patriotten te brengen.

« Nu, » vroeg de kommandant den binnentredende, « wat doen de gevangenen? »

De schurken zijn zonder twijfel zeer terneer geslagen?

« Ik kan dat nu niet juist van hen beweren, Excellentie... » antwoordde de officier.

« Zoo, niet? » onderbrak hem zijn meerdere.

« Zij hebben wellicht hoop, van de galg af te komen. Maar dat zal niet gebeuren. Weet, Mijnheer, dat ik reeds hun lot beslist heb. »

Maar gij hebt mij nog niet verteld, wat zij doen. Deze rusteloze Lithauwers kunnen toch onmogelijk den heelen dag met niets doen doorbrengen? »

« Dat is waar, Excellentie. De gevangenen hebben ook hunne bezigheid. Sommigen schrijven aan hunne familie... »

De officier draalde hier.

« Nu, en de anderen? » vroeg Murawiew.

« De anderen spelen in 't geheim kaart. »

« Hoe? » stoorde de generaal op. « Gij veroorlooft die schurken dit tijdverdrijf en gij weet toch, dat ik het kaartspelen streng verboden heb? »

(Wordt voortgezet.)

bevorderd werd. Ook bij den aanval op Warschau (1831) ontwikkelde hij eene buitengewone stoutmoedigheid.

In het daarop volgende jaar werd hij met eene politieke zending naar Egypte belast, verkreeg dan het opperbevel over de Russische troepen aan den Bosphorus en werd in 1835 generaal van het 5<sup>e</sup> korps infanterie. Drie jaren later werd hij wegens subordinatie afgesteld.

In 1848, « in genade weder opgenomen, » droeg men hem het bevel op over het Kaukasische leger, waarmee hij na eene halfjaarlijksch belegering de vesting Kars veroverde. Nu werd hij in den vorstenstand opgenomen, en tot adjutant-generaal des keizers benoemd. Na eenige reizen in Zuid-Europa, kwam hij in 1852 weder in Rusland terug. Tien jaren later (einde 1862) kreeg Murawiew door zijne geheime agenten het bericht, dat de Polen en de Lithauwers zich tot een opstand voorbereiden. Als Poolsch edelman verkleed, begaf hij zich heimelijk naar Warschau, en woonde de samenkomsten van het revolutionaire comité bij. Op zijn bevel werden zijne hoofdleiders des nachts in hunne bedden geworgd.

Zonder verwijl keerde Murawiew naar St-Petersburg terug, en onderrichtte den keizer van het dreigende gevaar. Weinige dagen later gingen 60,000 Russen « tot bescherming van het Poolsche volk »

naar het tooneel van den opstand.

Toen deze zich over geheel Lithauwen verbreidde, benoemde de keizer Murawiew goeverneur van Wilna. Als zoodanig was het, dat — gelijk reeds verhaald werd — de generaal de ongehoordste geweldadigheden verrichtte, die hem in de oogen van elk gevoelend mensch tot een tweeden Nero stempelden, en hem den bijnaam van den « slachter van Lithauwen » deden verwerven. Terwijl hij aan den eenen kant den boeren die zich gewillig onder het Russische juk kromden, eenige verlichting verschafte, verzette hij zich aan den anderen kant met alle macht tegen de opheffing der lijfeigenschap. Het hielp hem echter niets, en reeds den 17<sup>e</sup> Maart 1863 moest hij met verbeterden woede ervaren, dat deze alle menschenwaarde vernietigende inrichting opgeheven werd.

Toen Murawiew het keizerlijke schrijven ontving, dat hem beval, de boeren op zijne goederen vrij te laten, moet hij woedend in stukken gescheurd en uitgeroepen hebben:

« Wanneer de honden tot heeren worden, dan worden de heeren tot honden! »

Het was den 18 April van het genoemde jaar, toen Murawiew zich van Wilna naar Kowno begaf. Zijne getrouwe kozakken met de lange lansen en de dieven-

tronies begeleidden den russischen Nero. Talrijke galgen met de lijken van vermoorde opstandelingen stonden langs zijnen weg. Achter hem klonken de verwenschingen der van haren verzorger beroofde vrouwen en kinderen; Zijwaarts lagen de puinhoopen van volkrijke steden en dorpen, die zijne kozakken geplunderd en in brand gestoken hadden.

Ofschoon pas sedert weinige maanden in Lithauwen, had Murawiew reeds niet minder dan 30,000 personen naar de ijsvelden van Siberië laten zenden; in den loop van het jaar werd dit cijfer vier maal zoo groot. Welke mishandelingen deze ongelukkigen te lijden hadden, hoe men hunne vrouwen en kinderen behandelde, valt niet te beschrijven.

De kommandant der Russische troepen was eindelijk, vergezeld door zijne vrouw en zijnen zoon, in Kowno gekomen. Zijn eerste daad bestond hierin, dat hij het vonnis onderteevende, 't welk dertien der edelste patriotten, die aan den opstand hadden deel genomen, tot de galg veroordeelde.

Het Karmelietenklooster der stad was in eene gevangenis herschapen, en diende dien ongelukkigen, met ongeveer vijftig gevangenen vrouwen tot voorloopige verblijfplaats. De met hunne bewaking belaste officier was zoo even bij Murawiew